

постійна загроза залишитись осторонь новітніх технологій, але сфера освіти не може, та й не повинна це собі дозволити.

Список використаних джерел

1. Воронкін О.С. Організація дистанційних технологій навчання на основі комп'ютерних інформаційних систем вищих навчальних закладів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/vsunud/2009-6E/09vosnzu/htm>
2. Google Classroom [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://elgreloo.com/nauka-obuchenie/google-classroom> — Дата доступу: 12.10.2020.
3. Moodle [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://moodle.org/>
4. Pearson English Portal [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pearson.com/english/portal.html>
5. Триус Ю.В., Герасименко І.В., Франчук В.М. Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE. Методичний посібник / Ю. В. Триус, І. В. Герасименко, В. М. Франчук // За ред. Ю. В. Триуса. — Черкаси, ЧДТУ, 2012. — 220 с.

Воробйова Ж.Ю.

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ, ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗОКРЕМА, У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ США

Анотація. Стаття присвячена науково-теоретичному обґрунтуванню тенденції розвитку сучасних позааудиторних навчальних технологій, дистанційного навчання зокрема, у вищій школі США та в Україні. У статті проаналізовано практичні аспекти розробки індивідуальних програм самостійної позааудиторної роботи студентів, з'ясовані форми, методи та моделі її організації, розглянуті питання керівництва та оцінювання самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів США, а також визначено умови ефективного застосування американського досвіду в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у вітчизняних вищих навчальних закладах.

Ключові слова: професійна підготовка, самостійна позааудиторна робота, навчальна діяльність, вищий навчальний заклад США, індивідуалізація навчання, моделі організації самостійної навчальної діяльності.

Abstract. The article “Modernization of technology for organization of students independent extra-curricular work in high school of the USA” is focused on innovative processes of application of e-learning technologies in the systems of higher education in the USA. The article has been analyzed the following aspects: peculiarities of organization of students independent extra-curricular work in high school of the USA; methodological foundations of its organization; forms, methods and models of students independent extra-curricular work in high school of the USA; organization of individual Core Curriculum for independent studying; development of students main professional skills in the process of independent extra-curricular work; ways and methods of using USA experience in organizing independent extra-curricular work of students in universities of Ukraine.

Key words: *professional training, educational activity, independent extra-curricular work, models of organization of independent studying, school of the USA, individual studying.*

Соціально-економічні трансформації, що відбуваються в Україні протягом останнього десятиліття, вимагають реформування всіх системних ланок освіти.

У вищих навчальних закладах розвинених країн світу самостійній позааудиторній роботі відводиться пріоритетна роль у підготовці майбутніх фахівців. Значний інтерес у цьому зв'язку становить система професійної педагогічної освіти у Сполучених Штатах Америки, в якій традиційно велике значення надається організації самостійної пізнавальної діяльності студентів. Ознайомлення з цим досвідом може сприяти визначенню ефективних шляхів реформування педагогічного процесу у вищих навчальних закладах України в умовах інтеграції в загальноєвропейський і світовий освітній простір.

Проблема організації самостійної пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів привертала увагу багатьох педагогів і психологів. Психолого-педагогічні засади навчально-пізнавальної діяльності студентів розкриті у працях таких американських науковців, як Дж. Брунер, Р. Хадгінс, С. Едельман, Х. Клаусмейер, Р. Санд. Питання керівництва самостійною позааудиторною роботою студентів досліджувались Б. Кларком, А. Джонсом, Д. Селліном, Е. Волленом. Методи організації самостійної позааудиторної роботи студентів американських коледжів розглядали Б. Джойс, М. Вейл, Д. Хант, К. Гувер, Д. Голдінг, Ф. Перлз. Теоретичні аспекти побудови куррікулуму і цільовий підхід до визначення змісту навчання розкрито в працях Р. Тайлера, В. Херріка, Б. Блума, Р. Кратвола, Х. Таба.

Враховуючи практичну важливість впровадження в Україні ефективного зарубіжного досвіду організації самостійної позааудиторної роботи студентів, доцільність його використання у розробці концептуальної стратегії розвитку вітчизняної вищої освіти в умовах інтеграції в загальноєвропейський освітній простір, обрана тема статті: «Модернізація технологій позааудиторної роботи студентів, дистанційного навчання зокрема, у вищих навчальних закладах освіти в США».

Аналіз документів, які регламентують зміст професійної підготовки в вищих навчальних закладах в США, свідчить, що академічні програми самостійної роботи студентів передбачають оволодіння знаннями та вміннями з шести груп навчальних дисциплін: 1) професійно орієнтовані навчальні предмети або предмети спеціалізації (*major*); 2) професійно нейтральні навчальні предмети (*minor*), вивчення яких необхідне для кращого засвоєння предметів спеціалізації; 3) інші академічні курси, які є частиною академічної програми: факультативи, додаткові заняття тощо (*other areas of concentration*); 4) курси гуманітарних наук, які забезпечують формування світогляду студентів (*liberal studies courses*); 5) як мінімум 30 годин курсів підвищеної складності (*upper-division courses*); 6) елективні курси, які студент може обирати для самостійного опанування нових галузей знань чи розширення переліку професійно орієнтованих і загальноосвітніх курсів (*electives*).

У процесі дослідження з'ясовано, що в американських вищих навчальних закладах використовуються три типи планування індивідуальних програм самостійної роботи студентів: *структурний* — орієнтований на кінцеві результати самостійної навчальної діяльності; *процедурний* — центрований на процесуальній стороні учіння; *функціонально-поняттєвий*, що регламентує як кінцеві результати навчальної діяльності, так і процес учіння.

Результати спостережень і опитування викладачів свідчать, що у процесі організації самостійної позааудиторної роботи студентів перевага надається формам і методам навчання, які стимулюють їхню пізнавальну активність, розвивають творче мислення і дають змогу максимально повно враховувати індивідуальні особливості: модульне навчання, метод проектів, процедурний метод, моделювання, мікронавчання тощо. Найбільш поширеною формою організації індивідуалізованої самостійної роботи у ВНЗ США є модульне навчання: кожний студент одержує індивідуальну методичну програму у вигляді пакетів пізнавальної діяльності, що охоплюють змістові одиниці навчального матеріалу та методичні вказівки щодо їх засвоєння. Застосування модульного навчання дозволяє індивідуалізувати самостійну роботу студентів за змістом, темпом, методами і технологіями навчання, типами взаємодії з викладачем, способами діагностики і контролю засвоєння матеріалу.

Важливим компонентом методичної системи самостійного індивідуалізованого навчання студентів ВНЗ є контракт — детально розроблений документ, своєрідна угода між суб'єктами навчального процесу, що визначає основні напрями і плановані результати самостійної роботи студентів під керівництвом педагога. Контрактна форма організації самостійної роботи, як правило, передбачає проблемно-пошукову пізнавальну діяльність студентів, які одержують завдання у вигляді індивідуального або групового дослідницького проекту. Проект містить опис основних етапів самостійної роботи над проблемою, визначає цілі, завдання, засоби і методи роботи, джерела і матеріали, які необхідно використати, строки виконання та критерії результативності, характер і форму презентації одержаних результатів. Працюючи над проектами, студенти самостійно збирають необхідну інформацію, аналізують різні підходи до вирішення проблем, формулюють і перевіряють гіпотези, обирають оптимальний варіант розв'язання проблеми і представляють результат у формі висновків або узагальнень.

Останнім часом у ВНЗ США набув поширення так званий процедурний метод організації самостійного навчання студентів, в основі якого лежить модель «концептуально-орієнтованого самостійного навчання». Зазначений метод ґрунтується на використанні різних мотиваційних чинників та пізнавальних стратегій і передбачає організацію навчальної діяльності студентів за чотирма етапами: 1) *спостереження та персоналізація* — самостійне спостереження студентів за конкретними подіями та об'єктами реальної дійсності, що стає підґрунтям для подальших досліджень; 2) *пошук і збереження* — студенти у процесі спланованої викладачем діяльності вчаться

самостійно знаходити відповіді на поставлені питання, систематизувати результати досліджень, знаходити необхідну інформацію, яка поглиблює розуміння одержаного емпіричного матеріалу; 3) *усвідомлення та інтегрування* — ознайомлення студентів зі стратегіями аналітичної роботи з емпіричним матеріалом (узагальнення самостійно вивчених тем і альтернативних теорій, проведення паралелей, зіставлення термінології, результатів досліджень тощо); 4) *спілкування студентів*, під час якого вони обмінюються самостійно опрацьованою інформацією за допомогою письмових та усних повідомлень, діаграм, таблиць та технічних засобів. Такий підхід сприяє розвитку внутрішньої мотивації навчальної діяльності студентів, стимулює їхню пізнавальну активність та розвиває дослідницькі уміння.

У зв'язку з високим рівнем розвитку інформаційних технологій у ВНЗ США значного поширення набуло дистанційне навчання як форма організації самостійної позааудиторної роботи студентів. У процесі дослідження з'ясовано, що дистанційне навчання виконує низку важливих функцій в організації самостійної роботи студентів: забезпечує індивідуалізацію й диференціацію змісту та процесу самостійного навчання; дає змогу здійснювати оперативний контроль і корекцію навчальної діяльності з боку викладачів, а також самоконтроль і самокорекцію з боку студентів. Вивчення методичних шляхів забезпечення самостійної роботи студентів американських ВНЗ засобами дистанційного навчання дало змогу виділити три дидактичні моделі його організації: модель самостійного навчання, за якої відсутній контакт з викладачем, студент самостійно оволодіває навчальним матеріалом за допомогою спеціальних дидактичних засобів (книг-самовчителів, аудіо- і відеоматеріалів, комп'ютерних навчальних програм, телевізійних освітніх програм, мультимедійних курсів на CD-дисках і гіпертекстових підручників на WWW-серверах); дворівнева багатокomпонентна модель, яка передбачає опосередковану взаємодію студента з тьютором (викладачем) і організатором, діяльність яких координується адміністратором центру дистанційного навчання; трикомпонентна модель паралельної взаємодії, центрована на студентові, за якої контакт між студентами і викладачами під час вивчення окремих курсів відсутній; згідно з цією моделлю педагогічний коледж розробляє навчальні програми і методичні матеріали, проводить підготовку та сертифікацію тьюторів, які консультують студентів, проводять заняття, здійснюють проміжне і підсумкове комплексне тестування.

Одна з суттєвих особливостей організації самостійної роботи студентів у ВНЗ США полягає в наявності посад консультанта та тьютора, які безпосередньо контактують зі студентами у процесі опанування освітньої програми, допомагають їм орієнтуватися в інформаційному просторі навчальних курсів, складати індивідуальну програму навчання, дають поради у випадку виникнення проблем або труднощів у засвоєнні навчального матеріалу.

Службові функції викладачів ВНЗ обов'язково передбачають консультування студентів, що охоплює всі етапи організації самостійного

навчання: від постановки цілей до аналізу результатів і коректування навчальної діяльності. Консультування розглядається як необхідний структурний елемент взаємодії викладача та студентів і умова забезпечення ефективної самостійної позааудиторної роботи. Як свідчать результати проведеного дослідження, головні завдання консультування студентів американських ВНЗ у процесі організації їхньої самостійної роботи полягають в діагностиці інтересів, мотивів студентів; коригуванні стратегій самостійного здобуття інформації; наданні допомоги в набутті соціальних навичок, адаптації до різноманітних навчальних ситуацій; спрямуванні студентів на здобуття навичок самостійного вирішення проблем і прийняття рішень.

Необхідною умовою ефективної організації самостійної позааудиторної роботи студентів в американських ВНЗ вважається здійснення регулярного та оперативного контролю за результатами самостійної пізнавальної діяльності студентів. При цьому основна функція контролю вбачається не у підсумковому оцінюванні успішності студентів, а в їх забезпеченні конструктивною інформацією щодо якості знань і напрямів корекції пізнавальної діяльності. В ВНЗ США використовуються головним чином два типи оцінювання: формувальне (*formative*) і підсумкове (*summative*) [3, с. 23]. Перше застосовують на початку та у процесі самостійної навчальної діяльності студентів для стимулювання та корекції їхніх дій, інше — після завершення певного етапу самостійної роботи з метою визначення обсягу засвоєних знань і умінь. Значного поширення в американських ВНЗ набула така технологія оцінювання результатів самостійної роботи, як «портфоліо» — набір документів і результатів діяльності, що розкривають індивідуальні здібності та практичні досягнення студентів. Як свідчить аналіз педагогічної літератури та практики, під час підготовки у ВНЗ в США використовуються здебільшого три типи портфоліо: «робочий портфоліо» [2, с. 13], який дає змогу оцінити прогрес студента в оволодінні знаннями, уміннями і навичками у процесі щоденної самостійної позааудиторної роботи; «шоукейс портфоліо» [2, с. 14], що складається з метою демонстрації найцікавіших видів самостійної роботи студента, його оригінальних праць, власних винаходів, проектів, результатів досліджень і публікацій; «портфоліо для записів» [2, с. 14], в якому зберігаються зразки атестації і результати роботи студента, що відображають динаміку його професійного зростання.

Теоретичний аналіз матеріалу дає змогу визначити умови ефективного використання американського досвіду організації самостійної позааудиторної роботи студентів у процесі професійної підготовки майбутніх спеціалістів у системі вітчизняної педагогічної освіти:

- застосування індивідуалізованих програм самостійного навчання, які відповідають інтересам та здібностям студентів і уможливають реалізацію індивідуальної траєкторії їхньої професійної підготовки;

- зміна ролі викладачів у педагогічному процесі, перенесення акцентів з інформуючої та контролюючої на консультаційну і коригуючу функції їхньої

професійної діяльності;

- забезпечення суб'єктної позиції студентів у навчальному процесі, формування у них інформаційної культури, здатності до самоорганізації та самоконтролю результатів власної пізнавальної діяльності;

- запровадження у вищих навчальних закладах посад консультанта і тьютора для надання студентам допомоги в організації та контролі результатів самостійної роботи.

Загальні **висновки** щодо організації самостійної позааудиторної роботи студентів ВНЗ США:

1. Ознайомлення із навчальними планами і практикою організації навчання у ВНЗ США дає підстави стверджувати, що самостійній позааудиторній роботі відводиться пріоритетна роль у професійній підготовці майбутніх фахівців. Як у державних, так і в приватних вищих навчальних закладах на самостійну роботу студентів денної стаціонарної форми навчання відводиться від 65% до 80% загального навчального часу [1, с. 17]. У середньому на кожні 45 годин аудиторних занять припадає близько 75 годин самостійної роботи студентів [1, с. 24].

2. Організація самостійної позааудиторної роботи студентів у ВНЗ США характеризується низкою особливостей: залучення студентів до розробки індивідуалізованих програм самостійного навчання; широке застосування методів і форм організації навчання, що базуються на індивідуальному підході; відсутність жорстких термінів часу на виконання навчальних завдань; використання аудиторних занять лише як форми керівництва, спрямування і координації самостійної навчальної діяльності студентів; надання важливого значення самостійним письмовим роботам студентів; використання методистів-консультантів, тьюторів і викладачів з метою оперативного контролю, корекції і спрямування самостійної роботи студентів.

3. Узагальнення дидактичних підходів і педагогічної практики дає змогу виділити чотири основні моделі, відповідно до яких організовується самостійна навчальна робота студентів в американських ВНЗ: *модель соціальної взаємодії* (модель кооперованого навчання, метод метод групового дослідження, лабораторний метод); *інформаційно-процесуальна модель* (модель розвитку наукового інтересу, модель розвиваючого навчання і когнітивного розвитку); *модель аудиторної моделі* (модель концептуальної системи); *біхевіористична модель* (модель модифікації поведінки).

4. У процесі дослідження з'ясовано, що найвищий рівень самостійності і відповідальності студентів за результати власної пізнавальної діяльності забезпечується у процесі дистанційного навчання як форми організації самостійної позааудиторної роботи.

5. Ефективне застосування напрацьованого в американській педагогіці вищої школи досвіду організації самостійної позааудиторної роботи студентів у багаторівневій системі підготовки майбутніх фахівців в Україні можливе за відповідних організаційно-педагогічних умов: спеціальної підготовки

викладачів і студентів до запровадження програм індивідуалізованого навчання; розробки спеціальної документації і методик педагогічної діагностики; використання гнучких педагогічних технологій, що спрямовані на розширення сфери самостійної діяльності студентів.

Список використаних джерел

1. Abel R., Mattson L, Cho Y.-S. Standardization Issue Report: IMS Common Cartridge — Prospects for the Application of Common Cartridge // RM 2007-21. KERIS, 2007. — С. 13–27.
2. Arum R., Roksa J. Academically Adrift: Limited Learning on College Campuses. Chicago: University of Chicago Press, 2011. — С. 2–15.
3. Conole G. ICT and general administration in educational institutions: Policy Brief, May, 2012. Moscow: UNESCO Institute for information Technologies in Education, 2012. — С. 2–23. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/0022>
4. Sclater N. E-Learning in the Cloud //International Journal of Virtual and Personal Learning Environments. 2010. Vol. 1. Issue 1.
5. Key data on Education in the USA. 2012, 2014, 2015, 2018.

Гавриш М.М.

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри німецької мови
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ДЕЯКІ ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. Стаття розкриває двоєдину мету — формування міжкультурної та німецькомовної комунікативної компетенцій — викладання для студентів магістерського рівня вищої освіти обов'язкової дисципліни «Міжкультурна комунікація» та присвячена методичним підходам для розвитку німецькомовної комунікативної компетенції, а також матеріалам, які при цьому опрацьовуються.

Ключові слова: міжкультурна компетенція, іноземномовна / німецькомовна комунікативна компетенція, міжкультурна комунікація, культурний стандарт, складові мовленнєвої діяльності.

Abstract. Der Beitrag erläutert das duale Ziel — die Entwicklung der interkulturellen Kompetenz und der deutschsprachigen kommunikativen Kompetenz — beim Unterrichten des Pflichtfaches “Interkulturelle Kommunikation“ für Masterstudenten und ist methodischen Ansätzen für die Entwicklung der deutschsprachigen kommunikativen Kompetenz gewidmet, sowie Unterlagen, die dabei eingesetzt und bearbeitet werden.

Schlüsselwörter: interkulturelle Kompetenz, fremdsprachige / deutschsprachige kommunikative Kompetenz, interkulturelle Kommunikation, Kulturstandard, Bestandteile der Sprechfähigkeit.

Які поняття та вислови є особливо типовими у нинішньому дуже динамічному світі? У медійних повідомленнях фактично щоденно йдеться про глобалізацію та інтеграцію, інформаційне суспільство та міжнародне співробітництво і т.п. На тлі такого інформаційного потоку закономірно виникає питання щодо того, завдяки ж чому стали можливими такі радикальні зміни у розвитку людської цивілізації. Відповідь, на наш погляд, є очевидною